Miejsce na naklejkę z kodem

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

KOD ZDAJĄCEGO

MHI-W1G1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

Arkusz I

ARKUSZ I

MAJ
ROK 2003

Czas pracy 60 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem.
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Życzymy powodzenia!

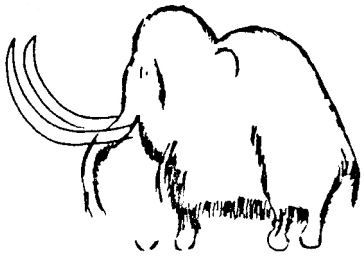
Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać **30 punktów**

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

PESEL ZDAJĄCEGO

Zadanie 1. *(1 pkt)*

Z jakiego okresu dziejów ludzkich pochodzi to malowidło (ryt naskalny)? Podkreśl właściwą nazwę.

paleolit neolit

Zadanie 2. *(1 pkt)*

Wpisz w odpowiednie miejsce w tabeli wymienionych niżej twórców kultury greckiej „złotego wieku”.

Ajschylos, Arystofanes, Demokryt, Eurypides, Fidiasz, Herodot, Poliklet, Platon, Sokrates, Tukidydes;

DRAMAT	DZIEJOPISARSTWO	FILOZOFIA	RZEŹBA

Zadanie 3. *(1 pkt)*

Podaj autorów poniższych charakterystycznych powiedzeń:

A. „Wszystko płynie i niepodobna wstąpić dwa razy do tej samej rzeki”.

.....

B. „Przewyższałem wszystkich autorytetem, ale władzy nie miałem więcej niż inni koledzy na urzędzie”.

.....

C. „To wiem, że nic nie wiem”.

.....

Zadanie 4. *(1 pkt)*

Podane poniżej wydarzenia uporządkuj w kolejności chronologicznej:

A. Konkordat wormacki,
B. Koronacja cesarza Karola Wielkiego,
C. Początki tronu elekcyjnego w Niemczech,
D. Zdobycie Konstantynopola przez krzyżowców,
E. Zjazd gnieźnieński.

Zadanie 5. *(1 pkt)*

Wśród podanych poniżej zdań znajduje się zdanie fałszywe. Napisz je tak, by zawierało poprawną informację.

A. Cesarz rzymski Henryk III i Jarosław Mądry książę kijowski pomogli księciu Kazimierzowi odzyskać władzę w Polsce.
B. Mieszko Stary został wypędzony z Krakowa przez brata Kazimierza w roku 1177.
C. W trakcie wojny z Polską w latach 1329-1332 Krzyżacy zajęli: Ziemię Dobrzyńską, Kujawy i Pomorze Gdańskie.
D. W dniu śmierci Władysława Łokietka poza granicami państwa polskiego znajdowały się m.in.: Pomorze, Śląsk i Mazowsze.

.....

.....

Zadanie 6. *(1 pkt)*

Osadnictwo czynszowe na prawie niemieckim przyniosło daleko idące przeobrażenia życia wsi w stosunkach prawnych. Podaj dwa przykłady zmian charakterystycznych dla tej sfery.

- .....

  .....

- .....

  .....

Zadanie 7. *(1 pkt)*

Wybierz dwa najważniejsze skutki wojny trzynastoletniej dla Krzyżaków. (Zakreśl odpowiednie litery).

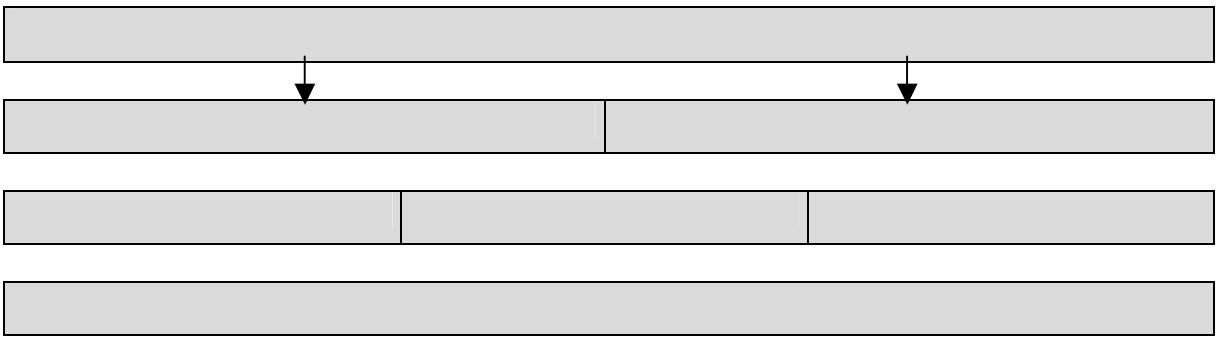
A. Możliwość wstępowania Polaków do Zakonu.
B. Utrata Pomorza Gdańskiego przez Zakon.
C. Zniszczenia wojenne.
D. Wyludnienie państwa.
E. Rozciągnięcie zwierzchnictwa politycznego Polski nad Zakonem.

Zadanie 8. *(1 pkt)*

Uzupełnij schemat. Imiona monarchów wpisz w odpowiednie miejsce w schemacie, a strzałkami dokończ oznaczenie stopnia pokrewieństwa.

– Aleksander
– Jan Olbracht
– Kazimierz Jagiellończyk
– Władysław Jagiełło
– Władysław III Warneńczyk
– Zygmunt August
– Zygmunt Stary

Jagiellonowie na tronie polskim

Zadanie 9. *(1 pkt)*

Obok wymienionych rodzajów wojsk polskich wpisz wiek ich utworzenia.

A. Drużyna .....
B. Wojsko kwarciane .....
C. Piechota wybraniecka .....
D. Kawaleria narodowa .....

Zadanie 10. *(1 pkt)*

Wymień dwie najbardziej charakterystyczne cechy stylu architektonicznego budynku znajdującego się w centrum ilustracji.

- .....
- .....

Zadanie 11. *(2 pkt)*

Posegreguj podane informacje dotyczące odkryć geograficznych, wpisując znajdujące się przy nich litery we właściwe miejsca w tabeli.

przyczyny odkryć geograficznych	**skutki odkryć geograficznych**

A. Brutalna chrystianizacja.
B. Ciekawość świata.
C. Likwidacja wielkich cywilizacji Ameryki Środkowej.
D. Napływ kruszców szlachetnych do Europy.
E. Powstanie imperiów kolonialnych.
F. Powstanie nowych grup społecznych w Nowym Świecie.
G. Przejęcie handlu z Dalekim Wschodem przez Turcję.
H. Przyspieszenie rozwoju potęgi Hiszpanii i Portugalii.

Zadanie 12. *(1 pkt)*

Napisz, jakie pojęcia zostały zdefiniowane poniżej:

A. Zjazd szlachty danej ziemi, jako forma demokracji bezpośredniej.

.....

B. Szlacheckie gospodarstwo rolne o charakterze towarowo-pieniężnym funkcjonujące w oparciu o pańszczyznę.

.....

C. Szlachecka ideologia XVII wieku, której podstawą był kult przywilejów stanowych, wolności, równości i chrześcijańskiego mesjanizmu, łączących szlachtę w obrębie całego państwa.

.....

Zadanie 13. *(1 pkt)*

Uporządkuj władców polskich wg kolejności panowania, wpisując w wykropkowane miejsce obok postaci cyfrę.

A. Mieszko I .....
B. Jan Kazimierz .....
C. Zygmunt II August ……..
D. Kazimierz Odnowiciel .....
E. Władysław Herman .....
F. Władysław Jagiełło .....
G. Przemysł II .....
H. Aleksander I Jagiellończyk .....
I. August II Mocny ……..

Zadanie 14. *(1 pkt)*

Napisz, jaką inną nazwę nosiło każde z wymienionych wydarzeń historycznych.

A. Epidemia dżumy w Europie w 1348 roku.

.....

B. Bezkrwawy przewrót w Anglii w XVII wieku, w wyniku którego tron przejął Wilhelm Orański.

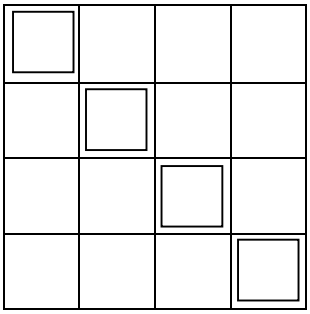
.....

C. Zbuntowany parlament paryski w XVII wieku.

.....

Zadanie 15. *(2 pkt)*

Uzupełnij diagram (wpisując daty), a następnie wyjaśnij jednym zdaniem skutki wydarzenia, którego rok jest w nim ukryty.

– bitwa pod Kłuszynem

– usunięcie Arian z Polski

– układ w Perejasławiu

– traktat w Buczaczu

.....

.....

Zadanie 16. *(1 pkt)*

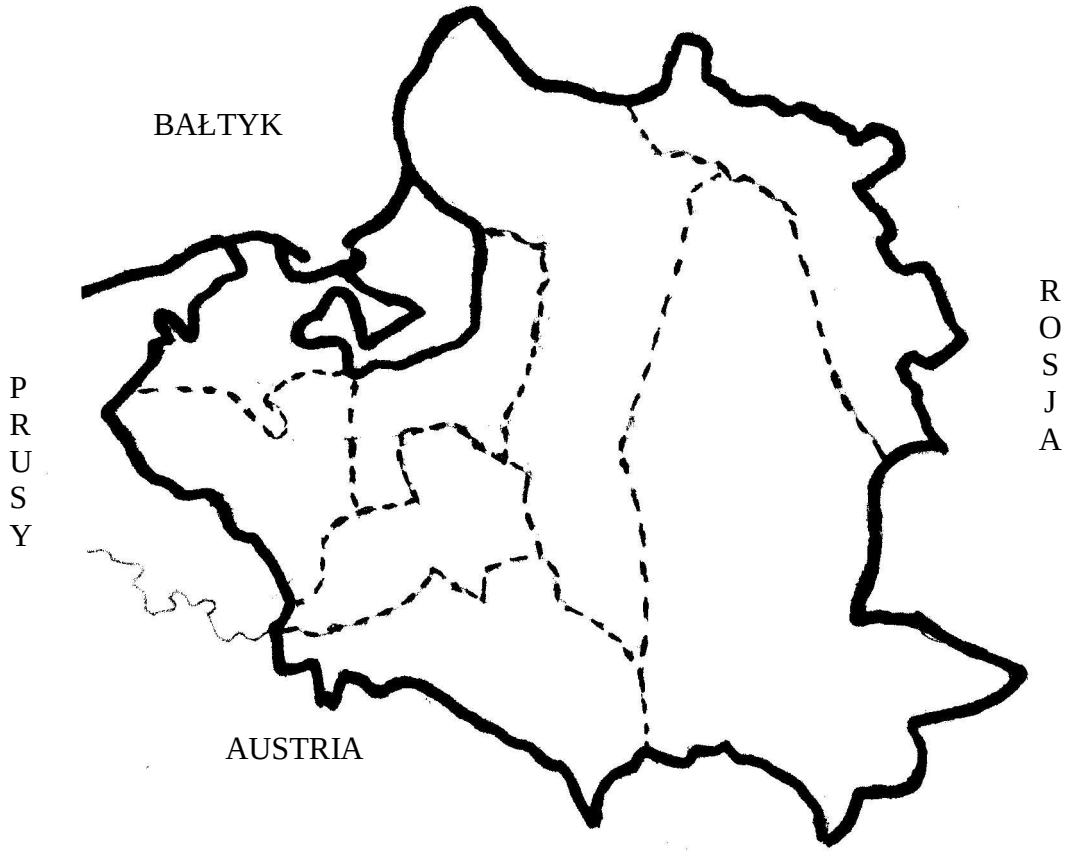
Spośród wymienionych powstań podkreśl te, w których działania regularnych jednostek wojskowych przeważały nad walką partyzancką:

insurekcja kościuszkowska, powstanie listopadowe, powstanie styczniowe, III powstanie śląskie

Zadanie 17. *(3 pkt)*

Wypełnij tabelkę, a następnie wpisz na mapie we właściwym miejscu numery wszystkich rozbiorów Polski z podaniem nazwy państwa, które przejęło zaznaczone ziemie. Polecenie wykonaj kodem np. I-A, II-R, III-P.

nr rozbioru	państwa zaborcze

Zadanie 18. *(1 pkt)*

Po utracie niepodległości, polscy twórcy - podobnie jak politycy - zajmowali swe stanowiska wobec sprawy niepodległości Polski. Przyporządkuj dzieła do koncepcji, wpisując w wykropkowane miejsca odpowiednią literę:

Kordian Juliusza Słowackiego .....

Nad Niemnem Elizy Orzeszkowej .....

Pan Tadeusz Adama Mickiewicza .....

Księgi narodu i pielgrzymstwa polskiego Adama Mickiewicza .....

A. Romantyczna idea powstańcza.
B. Mesjanizm.
C. Pozytywistyczna idea pracy organicznej.

Zadanie 19. *(2 pkt)*

Karykatura przedstawia krojenie „chińskiego ciasta" około 1900 r. jako dowód penetracji gospodarczej tego kraju przez mocarstwa.

Rozpoznaj przynajmniej dwie postacie reprezentujące konkretne państwa. Nazwy państw wypisz pod numerami:

1. – .....

2. – .....

Tymi samymi numerami oznacz postacie na ilustracji.

Zadanie 20. *(1 pkt)*

Wśród formacji polskich, walczących w pierwszej wojnie światowej podkreśl tę, która walczyła po stronie państw centralnych:

Legiony Polskie, Legion Puławski, Legion Bajoński, „Błękitna Armia".

Zadanie 21. *(1 pkt)*

Spośród niżej wymienionych cech wybierz tylko te, które charakteryzowały wielki kryzys gospodarczy w okresie dwudziestolecia międzywojennego. (Zakreśl odpowiednie litery).

A. Dotknął tylko Stany Zjednoczone.
B. Gwałtownie spadła produkcja we wszystkich dziedzinach przemysłu.
C. Objął przemysł, rolnictwo, finanse i handel.
D. Objął tylko część dziedzin gospodarki.
E. Spadły dochody ludności.
F. Zaostrzyła się sytuacja społeczna.
G. Zmniejszyło się bezrobocie.
H. Zmniejszyło się zatrudnienie.

Zadanie 22. *(1 pkt)*

Napisz, z czyjej biografii (imię i nazwisko) pochodzą poniższe stwierdzenia.

A. Działacz polskiego i międzynarodowego ruchu komunistycznego. Od 1926 r. przebywał w ZSRR, gdzie został kadrowym funkcjonariuszem NKWD. Przebywał tam również w pierwszych latach II wojny światowej. Od 1943 r. w Warszawie, gdzie wszedł do ścisłego kierownictwa PPR. Odegrał kluczową rolę we wprowadzeniu władzy komunistycznej w Polsce. Stał na czele delegacji polskiej na konferencji poczdamskiej.

.....

B. Działacz ruchu ludowego, polityk. Od lipca 1943 r. premier rządu RP na emigracji. Uznał realia jałtańskie. Po dymisji wrócił do Polski jako wicepremier Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Przywódca legalnej opozycji, występujacej przeciwko polityce komunistów w Polsce.

.....

C. Generał, polityk. W czasie I wojny światowej oficer kawalerii w armii rosyjskiej, uczestnik kampanii wrześniowej, internowany w ZSRR. Od sierpnia 1941 r. dowódca Armii Polskiej w ZSRR. Przeciwnik polityki kompromisów z ZSRR i polskimi komunistami.

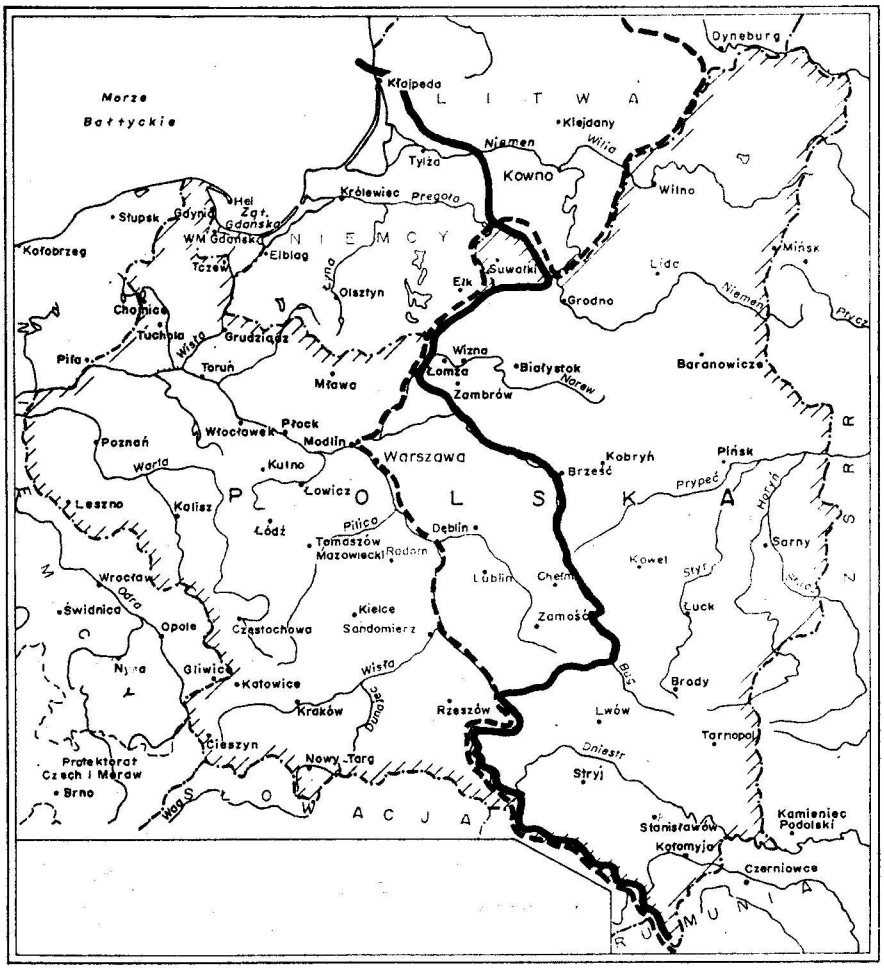
.....

Zadanie 23. *(2 pkt)*

Podaj daty (miesiąc oraz rok) i nazwy wydarzeń, których wyniki zaznaczono na mapie.

- linia ciągła.....

- linia przerywana.....

Zadanie 24. *(1 pkt)*

Podaj daty roczne:

- wojny koreańskiej .....
- wojny sześciodniowej .....
- konfliktu falklandzkiego .....

BRUDNOPIS

Miejsce na naklejkę z kodem

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

KOD ZDAJĄCEGO

MHI-W2G1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

STAROŻYTNOŚĆ i ŚREDNIOWIECZE

Arkusz II

ARKUSZ II

MAJ
ROK 2003

Czas pracy 90 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać **40 punktów**

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

PESEL ZDAJĄCEGO

Źródło A
Piotr z Dusburga o ustanowieniu Zakonu Domu Niemieckiego

(Piotr z Dusburga (XIII/XIV w.) – historyk niemiecki, kapelan wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego, autor kroniki dziejów zakonu krzyżackiego)

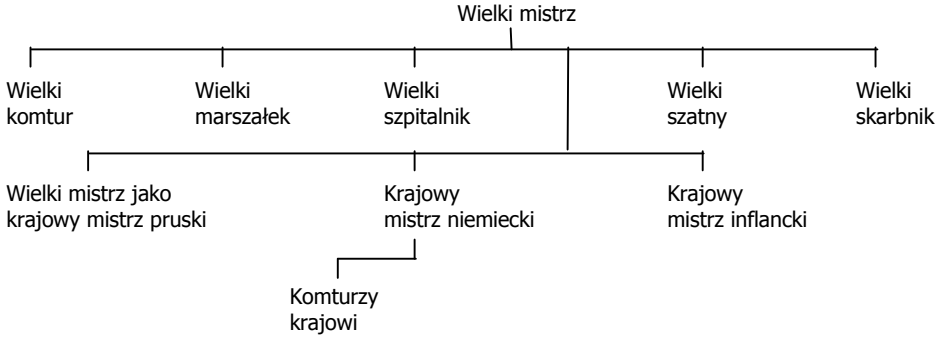
Roku Jego wcielenia 1190, w tym czasie, kiedy miasto Akka było oblegane przez chrześcijan i z łaską bożą odzyskane z rąk niewiernych, w wojsku chrześcijańskim znajdowali się pewni pobożni ludzie z miast Bremy i Lubeki, którzy, powodowani miłosierdziem, widząc cierpiących na różne i ciężkie niedostatki i dokuczliwą nędzę chorych w tymże wojsku, założyli szpital w namiocie swoim zbudowanym z żagla jakiegoś okrętu, nazywanego cocka w języku niemieckim. Gdzie zebrawszy wspomnianych chorych, służyli im pokornie i z poświęceniem, i zarządzając dobrami przez Boga powierzonymi, miłosiernie opiekowali się [chorymi] uważając, że w osobie każdego chorego lub ubogiego podejmują samego Chrystusa. [...] Papież , wysłuchawszy poselstwa, nakłoniony pobożnymi prośbami proszących, ustanowił we wspomnianym szpitalu regułę braci szpitala Jerozolimskiego wobec ubogich i chorych, [...] zezwalając braciom wspomnianego szpitala na używanie czarnego krzyża i białego płaszcza, oraz przyzwolił, aby wszystkich wolności, immunitetów i zwolnień używali. [...] W taki sposób więc został założony, zatwierdzony i obdarowany licznymi przywilejami czcigodny ten Zakon Rycerski Braci Szpitala Jerozolimskiego Świętej Marii Domu Niemieckiego.

Źródło B
Bulla papieża Celestyna III z 1196 r.

Celestyn biskup, sługa sług, w Bogu umiłowanym synom, braciom szpitala Najświętszej Marii Niemców w Jerozolimie, tak obecnym, jak i w przyszłości [...] wspomniany szpital Najświętszej Marii Niemców w Jerozolimie, w którym jesteście oddani służbie bożej, pod opiekę św. Piotra i naszą przyjmujemy i tym oto pismem potwierdzamy przywilej ustanawiając, aby wszystkie posiadłości, wszystkie dobra, które ten szpital obecnie sprawiedliwie i kanonicznie posiada, lub które może otrzymać w przyszłości z pozwolenia papieży, łaski królów i książąt, ofiar wiernych lub innymi prawymi środkami, pozostawały trwale i nienaruszone wam i waszym następcom. [...]

Nikt nie ośmieli się żądać od was lub wymuszać dziesięciny z tego, co sami pozyskacie, własnymi rękami i własnym kosztem uprawiacie albo z hodowli zwierząt waszych.

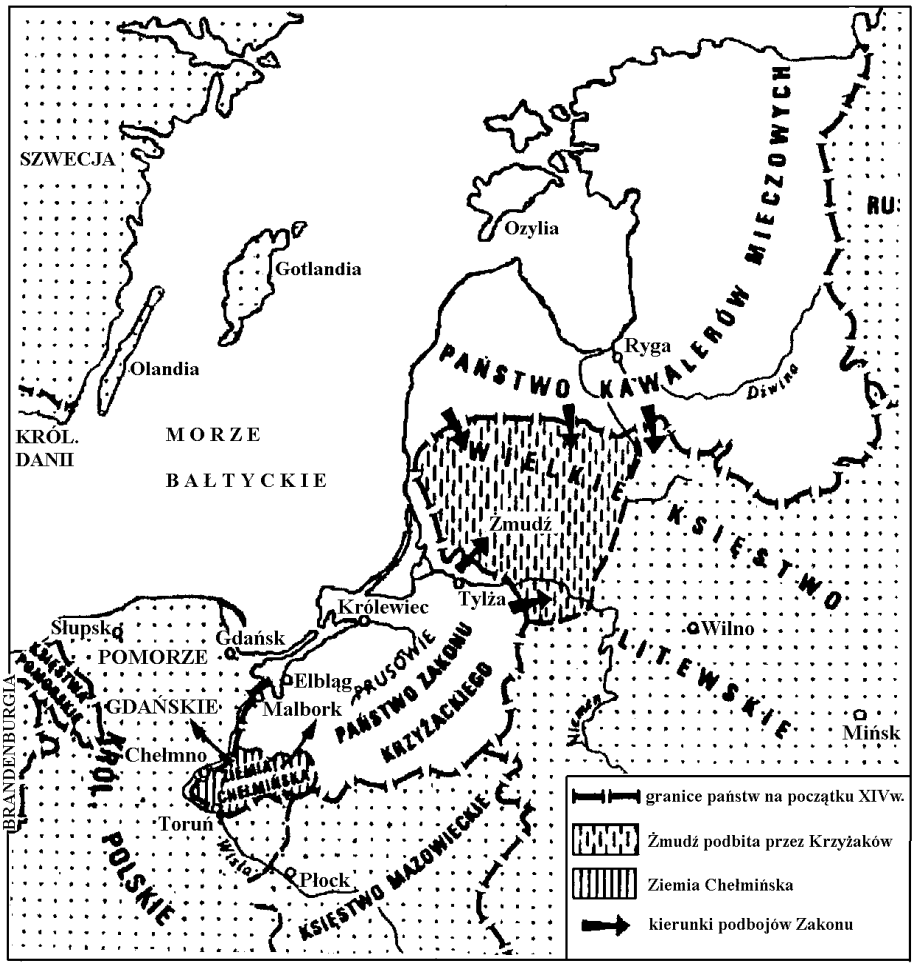
Źródło C
Schemat organizacyjny zakonu krzyżackiego w Europie

Źródło D
Nadanie dla Krzyżaków w Polsce dzielnicowej (1230 r.)

Ja Konrad, z Bożego miłosierdzia książę Mazowsza i Kujaw [...], podaję do wiadomości, że z uwagi na nagrodę niebieską i zbawienie duszy mojej oraz dla obrony wiernych, [...] nadałem Marii św. i braciom Zakonu Niemieckiego całe terytorium chełmińskie niepodzielnie ze wszystkimi przynależnościami od tego miejsca, gdzie Drwęca opuszcza granice Prus, wzdłuż rzeki aż do Wisły, a Wisłą aż do Ossy i biegiem Ossy aż do granicy Prus, na wieczyste posiadanie z całym pożytkiem i wszelką wolnością [...]. Owi zaś bracia przyrzekli też mnie i wszystkim moim dziedzicom, że z całą wiernością wraz z nami walczyć będą każdego czasu stosownie do woli Bożej i wedle swej możności przeciw wrogom Chrystusa i naszym, mianowicie przeciw wszystkim poganom [...].

Źródło E
Niemieckie państwa zakonne nad Bałtykiem

Źródło F
Zdobycie Gdańska przez Krzyżaków

Mistrz i Krzyżacy Pruscy, jęli myśleć o zagarnieniu całego Pomorza. Mając przeto zebrane w znacznej liczbie i potężne wojsko, i przygotowane do wojny zasoby, nagłym pochodem wtargnęli do kraju, i miasto Gdańsk, zostające wtedy pod władzą książęcia Władysława, w sam dzień Św. Dominika, w którym z powodu przypadającego jarmarku lud zazwyczaj licznie się do niego zgromadza, oblężeniem ścisnął. Wstrzymało miasto przez dni kilkanaście takowe oblężenie, gdy rycerstwo i szlachta walecznie go broniło; ale nareszcie przez zdradę niektórych mieszczan gdańskich rodu teutońskiego, którzy o poddanie miasta z Krzyżakami tajemnie się byli umówili, w nocy otwarte im zostało i nieprzyjaciele wpuszczeni jedną bramą miasto opanowali. [...] Najprzód bowiem wezwani przez książęcia Władysława Łokietka do obrony gdańskiego zamku, wypędziwszy z niego największą sromotą tych, którym stać się mieli pomocą, sami zamek opanowali. [...]

Źródło G
Z zeznań świadków w procesie polsko-krzyżackim w Warszawie w 1339 r.

Piotr, proboszcz łęczycki, powiedział, że „po śmierci tego (ks. Przemysława Wielkopolskiego) wszyscy rycerze Pomorza i Królestwa Polskiego przyjęli Władysława na pana Pomorza i króla Polski".

[...] Mateusz, archidiakon płocki, stwierdził, że „Pomorze jest częścią Królestwa, powiedział także, że jeden i ten sam język jest na Pomorzu i w Polsce, ponieważ wszyscy mówią po polsku".

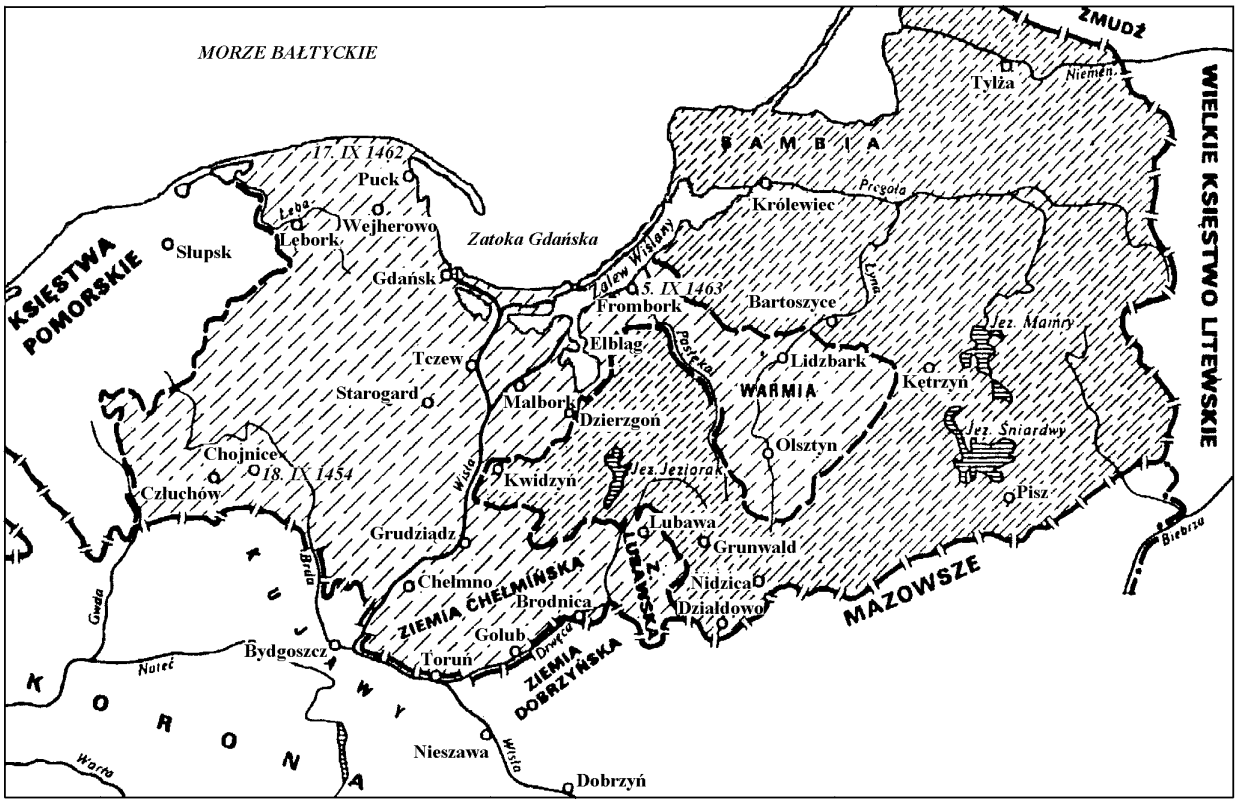
[...] Goczwinus de Rikalicz, mieszczanin z Szadka, twierdzi, że „książę łęczycki z Polski, który był księciem Ziemi Dobrzyńskiej, jest sam Polakiem i sam jego ojciec i jego przodkowie, którzy zawsze dzierżyli wymienioną ziemię, byli Polakami i również uważali, że pochodzą z Polski, a ludzie owej Ziemi Dobrzyńskiej mówią po polsku, jak w ziemi, która jest częścią Królestwa Polski i w granicach tegoż Królestwa".

Janisław, arcybiskup gnieźnieński, twierdzi, że „Królestwo Polski rozciąga się aż do rzeki Ossy i wymieniona Ziemia Chełmińska jest częścią Królestwa Polski i w granicach tegoż Królestwa [...], że pan król jest panem wszystkich ziem pozostających w obrębie Królestwa Polski i daje je komu chce i komu chce odbiera". [...]

Źródło H
Fragment wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji

Niewiernym wolno bez popełniania grzechu władać posiadłościami i majątkami oraz dzierżyć władzę, gdyż wszystkie te rzeczy stworzone zostały nie tylko dla wiernych [chrześcijan], ale dla wszystkich istot rozumnych [ludzi] [...]. Z tego płynie wniosek [...], że nie wolno niewiernym odbierać ich posiadłości i majątków ani też ich władzy, gdyż rzeczami tymi władają bez popełnienia grzechu i z woli Boskiej. Do tych wniosków doprowadza tekst z księgi Exodus XX, a mianowicie: „Nie zabijaj. Nie kradnij", które to słowa zakazują wszelkiego rabunku i wszelkiego gwałtu [...].

Źródło I
Zmiany terytorialne po wojnie trzynastoletniej

Źródło J
Akt sekularyzacji Prus

Margrabia Albrecht, ks. pruski, oraz jego następcy będą obowiązani składać Nam takie przyrzeczenie uległości, że gdybyśmy z racji owej ugody lub nadania lenna zostali zaatakowani przez jakiegokolwiek księcia lub państwo, wtedy margrabia Albrecht, względnie jego następcy mają Naszemu Królestwu przyjść wszędzie z pomocą we własnej osobie wraz ze wszystkimi swymi poddanymi i z całą swą siłą. Nawzajem zaś My i Nasi Następcy będziemy obowiązani w podobnym wypadku to samo uczynić. Gdyby zaś zdarzyło się, że My i Królestwo Polskie zostaną napadnięci z jakiejś innej przyczyny czy to ze strony niewiernych, czy to innego nieprzyjaciela, a My sami osobiście z poddanymi Naszymi wyruszymy na wojnę, wtedy margrabia Albrecht lub jego rzeczeni następcy mają z Nami ze stu uzbrojonymi jezdnymi wyruszyć i służyć Nam w granicach ziemi pruskiej. Gdybyśmy zaś zechcieli wyprowadzić go lub jego następców poza granice Prus, będziemy odtąd obowiązani wypłacać owym stu jezdnym żołd, jaki wypłacać się zwykle będzie innym Naszym najemnym jezdnym. [...]

Źródło K
Traktat krakowski w ocenie współczesnych historyków

1. [...] W kwietniu 1525 r. Albrecht złożył na rynku w Krakowie hołd z dziedzicznego księstwa Prus. Został on zobowiązany do pomocy zbrojnej i otrzymał godność senatora królestwa. Polska uzyskiwała prawo powoływania sądu apelacyjnego do rozstrzygania sporów między księciem i jego poddanymi. W ziemi pruskiej przestał istnieć Zakon Krzyżacki, powstawał natomiast twór państwowy, który [...] zabezpieczał Polskę od północy. Spekulacje te w dalszej przyszłości okazały się zawodne, na razie jednak Jagiellonowie uzyskali nad Bałtykiem poważne znaczenie polityczne. [...]

2. [...] Traktat ten doczekał się różnych ocen. [...] Jedno jest pewne, że był on zawarty wbrew woli szlachty, która w 1525 r. uchwaliła wysokie podatki na wcielenie księstwa do Korony. Tak więc obserwatorzy rozgrywających się wówczas zdarzeń w wielu wypadkach oceniali posunięcie króla ujemnie. Słusznie pisał dyplomata polski Dantyszek, że „nie powinno się pominąć żadnej sposobności, ażeby wejść w posiadanie tego kraju, skąd tyle nieszczęść od dawnych czasów spadło na Polskę". Inni zdawali sobie sprawę, jak niebezpieczne dla Polski będzie oddanie tej prowincji przedstawicielowi możnej rodziny książąt niemieckich. [...]

W sumie też trudno nie zgodzić się, że ten krok polityczny Zygmunta I był krokiem fałszywym [...]. Wprawdzie klauzula, że w wypadku wymarcia linii Albrechta i jego braci księstwo ma powrócić do Polski, osłabiała w jakimś stopniu zastrzeżenia wobec tego kroku, ale przecież w momencie zawierania traktatu trudno było przewidzieć, że istotnie ta linia wymrze tak szybko. [...]

3. [...] Traktat krakowski przyniósł więc dalsze wzmocnienie pozycji Polski nad Bałtykiem. Zamiast Zakonu lennikiem Polski stał się władca skłócony wskutek sekularyzacji Zakonu z cesarzem i papieżem i tylko w Polsce mogący liczyć na opiekę. [...]

Źródła informacji w arkuszu egzaminacyjnym cyt. za:

1. Czapliński. W., Zarys dziejów Polski do roku 1864, Kraków 1985,
2. Dowiat J., Historia dla klasy I Liceum Ogólnokształcącego, Warszawa 1979,
3. Gierowski J., Leszczyński J., Historia dla klasy II Liceum Ogólnokształcącego, Warszawa 1987,
4. Nanke C., Wypisy do nauki historii nowożytnej, Lwów 1929,
5. Polska myśl demokratyczna w ciągu wieków. Antologia, Warszawa 1987,
6. Samsonowicz H., Historia Polski do roku 1795, Warszawa 1990,
7. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole, nr 10 i nr 12, Warszawa 1959,
8. Wiek V-XV w źródłach. Wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii i studentów. Opracowali M. Sobańska i S. B. Lenard, Warszawa 1997;

ARKUSZ ODPOWIEDZI

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi. Odpowiedz na wszystkie pytania.

Na podstawie źródła A

Zadanie 25. *(2 pkt)*

Podaj 2 cele działalności Zakonu na przełomie XII i XIII wieku.

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródeł A i B

Zadanie 26. *(4 pkt)*

Podaj 4 przywileje, jakie uzyskał Zakon.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zapoznaj się ze źródłem C

Zadanie 27. *(1 pkt)*

Określ zasadę organizacyjną Zakonu.

.....

.....

.....

Zapoznaj się ze źródłami D i E

Zadanie 28. *(1 pkt)*

Odpowiedz na pytanie, która z ziem polskich stała się siedzibą Zakonu.

.....

Na podstawie źródeł D i E

Zadanie 29. *(3 pkt)*

Podaj 3 ziemie, na które była skierowana ekspansja Zakonu w XIII i XIV w.

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła E

Zadanie 30. *(2 pkt)*

Wymień 2 państwa zakonne, które istniały na początku XIV w. w Europie północno-wschodniej.

.....

.....

Na podstawie źródła F

Zadanie 31. *(2 pkt)*

Wymień 2 okoliczności, które ułatwiły Zakonowi Krzyżackiemu zagarnięcie Pomorza Gdańskiego.

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła G

Zadanie 32. *(4 pkt)*

Sformułuj 4 pytania, na jakie mogli odpowiadać świadkowie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła G

Zadanie 33. *(1 pkt)*

Określ wspólny sens tych wypowiedzi.

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła H

Zadanie 34. *(3 pkt)*

Sformułuj 3 zarzuty, jakie postawił Zakonowi Krzyżackiemu Paweł Włodkowic.

.....

.....

.....

.....

.....

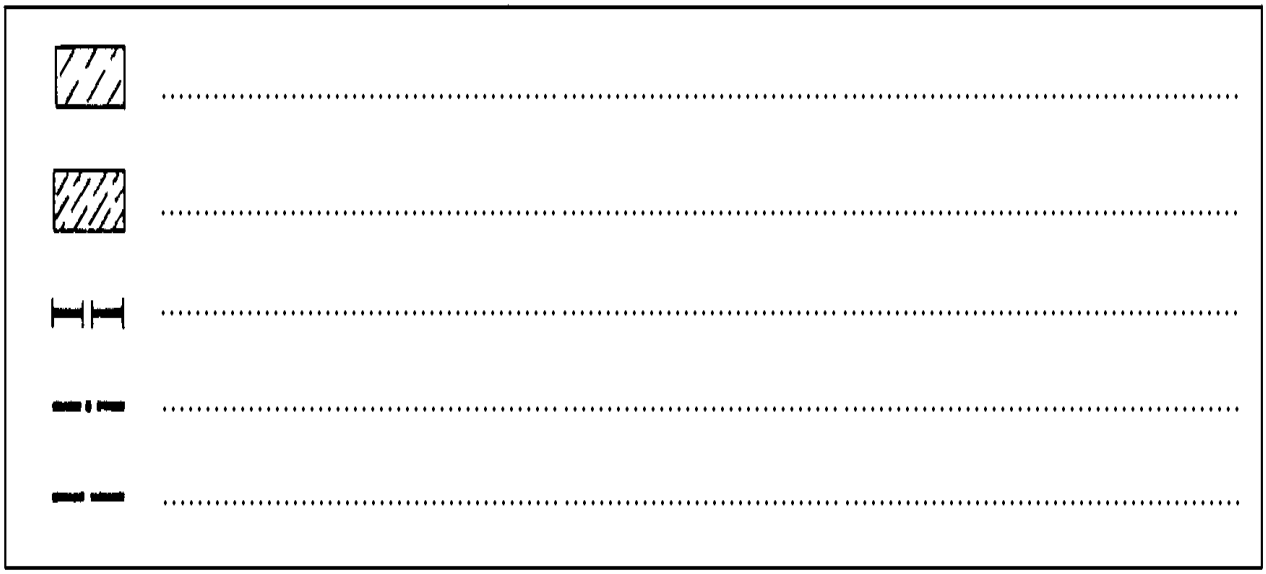
.....

.....

.....

Zadanie 35. *(5 pkt)*

Uzupełnij legendę do źródła I.

Na podstawie wiedzy pozaźródłowej

Zadanie 36. *(4 pkt)*

Wymień 4 korzyści gospodarcze, jakie przyniósł Polsce II pokój toruński.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła J

Zadanie 37. *(4 pkt)*

Wymień 2 zobowiązania militarne każdej ze stron układu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła K

Zadanie 38. *(4 pkt)*

Wymień 2 korzyści i 2 zagrożenia, wynikające z traktatu (w opinii historyków).

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Brudnopis

Miejsce na naklejkę z kodem

(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

KOD ZDAJĄCEGO

MHI-W2H1P-021

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII

CZASY NOWOŻYTNE DO ROKU 1815

ARKUSZ II

Arkusz II

MAJ
ROK 2003

Czas pracy 90 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Proszę sprawdzić, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak należy zgłosić przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Proszę uważnie czytać wszystkie polecenia.
3. Odpowiedzi trzeba zapisać czytelnie w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Proszę pisać tylko w kolorze niebieskim lub czarnym; nie pisać ołówkiem
5. Nie wolno używać korektora.
6. Błędne zapisy trzeba wyraźnie przekreślić.
7. Wszelkie notatki należy sporządzać tylko w brudnopisie, który nie będzie oceniany.
8. Obok każdego zadania podana jest maksymalna liczba punktów, którą można uzyskać za jego poprawne rozwiązanie.
9. Do ostatniej kartki arkusza dołączona jest **karta odpowiedzi**, którą **wypełnia egzaminator**.

Za rozwiązanie wszystkich zadań można otrzymać **40 punktów**

Życzymy powodzenia!

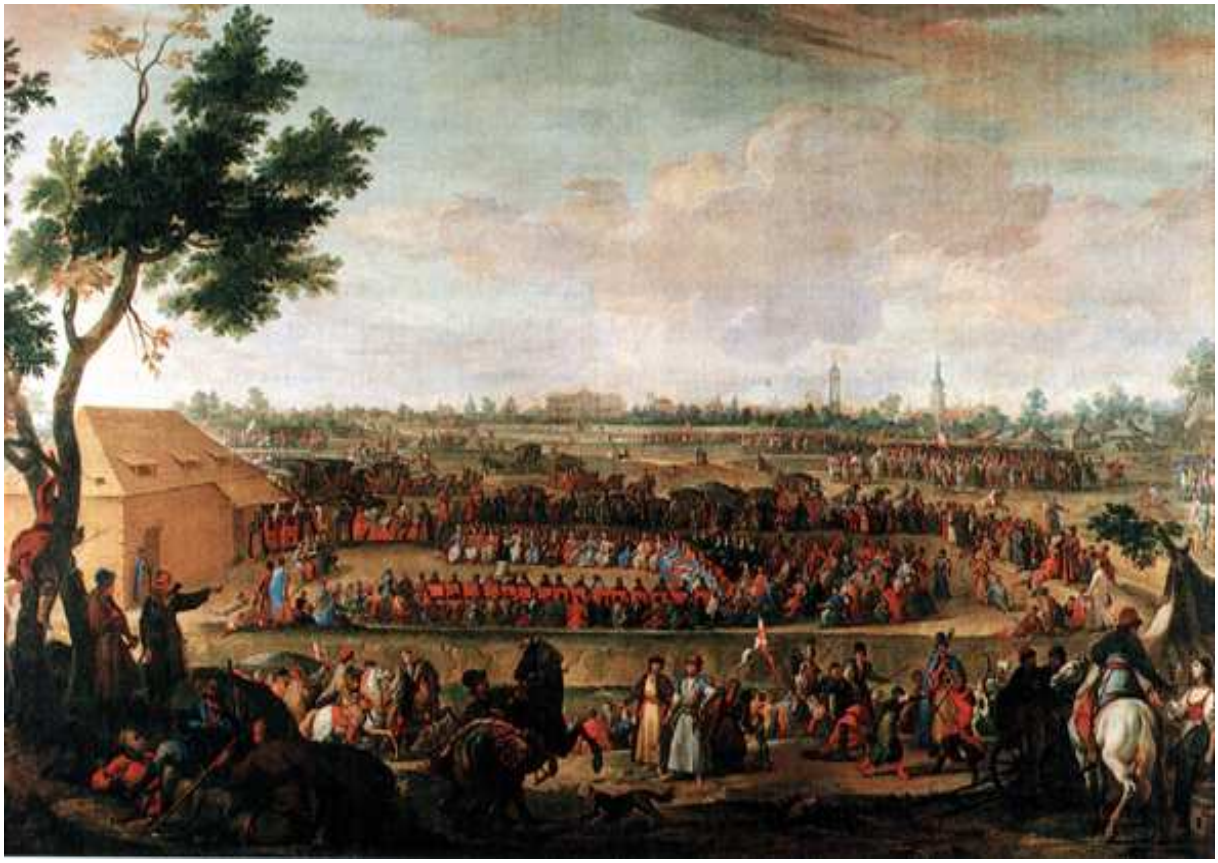
(Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy)

PESEL ZDAJĄCEGO

Źródło A
Artykuły henrykowskie z 1573 r.

l. Iż za żywota naszego my i potomkowie nasi królowie polscy i ciż wielkie książęta Litewskie, Ruskie, Mazowieckie, Żmudzkie, Kijowskie, Wołyńskie, Inflanckie i innych państw, nie mamy mianować ani obierać jakiego, składać żadnym sposobem ani kształtem wymyślonym, króla, na państwo sukcesora naszego sadzać, a to dlatego, aby zawdy wiecznymi czasy po zejściu naszym i potomków naszych wolne obieranie zostało wszem stanom koronnym; dla czego i tytułu dziedzica używać nie mamy ani potomkowie nasi, królowie polscy.
21. A jeślibyśmy (czego Boże uchowaj) co przeciw prawom, wolnościom, artykułom, kondycjom wykroczyli albo czego nie wypełnili, tedy obywatele koronni obojga narodu od posłuszeństwa i wiary nam powinnej wolne czyniemy i panowania.

Źródło B
Źródła ikonograficzne

Źródło C
Fragment *Kroniki* Marcina Bielskiego
(Marcin Bielski (1495-1575) – kronikarz i poeta; autor *Kroniki wszystkiego świata*, wydanej po raz pierwszy w Krakowie w 1551 r.)

Tegoż roku 1573 5 miesiąca kwietnia zjechały się wszystkie stany koronne, tak duchowne, jako i świeckie, na dzień naznaczony elekcjej pod Warszawą u wsi Kamienia [...]. Województwa wszystkie osobno się zjeżdżały: a między nimi w pośrodku rozbito namioty królewskie do obierania przyszłego króla [...]. Przesłuchawszy wszystkich poselstw do elekcjej swym porządkiem przystąpili. [...]

Także gdy się raz i drugi obeszli wszyscy, przyszło do tego, że i liczbą głosów i wielkością pożytków Henryk książę andegaweński [...] inne wszystkie przewyższał.

(Było to w sobotę, 9 maja. Część senatorów i szlachty różnowierczej w obawie przed Henrykiem, którego uważano za sprawcę nocy św. Bartłomieja, zrobiła secesję do pobliskiej wsi Grochowa i grożąc wyborem innego króla, starała się wymusić uznanie tolerancji religijnej. W poniedziałek 11 maja, pod wieczór, wśród targów między przedstawicielem secesjonistów Andrzejem Górką a arcybiskupem Uchańskim) [...] okrzyk się wielki stał, tak od tych, co w kole siedzieli, jako i od tych, co wokoło stali, aż i po polu wszędzie od ufca do ufca krzyki szły, a wszyscy: Henryk, Henryk, książę andegaweński – krzyczeli.(...)

A zatem też ks. Arcybiskup nominował go. Zaczym dopiero wrzask, trzask, po polu wszędzie bębnów, trąb słychać było, strzelanie z dział, co tak na godzinę prawie trwało. A potem wszyscy do miasta wskok na koniech pobieżeli i do kościoła św. Jana weszli i tam „Te Deum Laudamus" śpiewali. Wszędzie, gdzieś pojrzał, radość była wielka ludzi. (Dopiero po zaprzysiężeniu przez posłów francuskich paktów i konfederacji warszawskiej marszałek koronny Firlej, protestant, kazał obwołać Henryka królem.)

Źródło D

Fragmenty listu markizy de Sévigné o wyborze polskiego króla

(Markiza de Sévigné - Maria de Rabutin Chantal (1626 – 1696) – pisarka francuska, autorka *Listów* (do córki) o wybitnej wartości literackiej i historycznej)

Paryż, piątek 22 grudnia (1673)

Oto wieść z Europy, która utkwiła mi w głowie: przekazuję Ci ją wbrew moim obyczajom. Wiedz, moja duszko, że król Polski umarł. Ów wielki hetman, mąż panny d'Arquien, stoi na czele armii przeciw Turkom. Wygrał bitwę tak ważną, tak znaczną, że piętnaście tysięcy Turków zostało na placu. Wziął w niewolę dwóch paszów; zamieszkał w generalskim namiocie, a zwycięstwo to tak jest wielkie, iż nikt nie wątpi, że zostanie królem, tym bardziej, że stoi na czele armii, a los zawsze sprzyja wielkim wojownikom.

Źródło E

Fragment *Pamiętników* księcia Saint-Simona o kandydaturze księcia Conti do tronu polskiego i walce wyborczej

(książę Louis de Rouvroy de Saint-Simon (1675–1755) – pamiętnikarz francuski, autor *Pamiętników*, które stanowią barwną kronikę życia dworu za panowania Ludwika XIV i w okresie regencji)

W tymże roku [1696] inna śmierć wywołała więcej rozgłosu na świecie i miała większe następstwa. Mam na myśli nagły zgon sławnego króla polskiego Jana Sobieskiego. [...]Król [Ludwik XIV] przyspieszył umyślnie powrót wszystkich książąt krwi z wojska, by nie okazać, którego z nich bardziej pragnie widzieć. Ksiądz de Polignac, ambasador nasz w Polsce, sądził, że uda mu się na elekcji przeprowadzić wybór księcia Conti. Doniósł o tym a król, który by się chętnie pozbył księcia tak zasłużonego i powszechnie znanego, a przy tym niezbyt przezeń lubianego, wszystkie myśli obrócił na wyniesienie go na tron polski. Kandydatami byli: elektorzy bawarski, saski, palatyn, książę Lotaryński. Pomimo że Polacy wypowiedzieli się przeciw Piastowi, synowie zmarłego króla, zarówno na skutek zwyczaju, jak i zasług tak wielkiego człowieka, jakim był Jan Sobieski, również mieliby za sobą wiele głosów. [...]

Król chciał więc zobaczyć, co książę Conti zdoła osiągnąć. Parę razy rozmawiał z nim sam na sam, co się nigdy przedtem nie zdarzało. Sprzedał za sześćset tysięcy liwrów ziemie różnym finansistom z prawem odkupu w ciągu trzech lat za tę samą cenę. Pieniądze uzyskane w ten sposób posłano do Polski. [...]

Z Polski zaczęły nadchodzić wieści już mniej pomyślne. Ze zdziwieniem dowiedziano się, iż ksiądz de Polignac poszedł znacznie za daleko w obietnicach, między innymi zobowiązał się, że książę Conti zdobędzie własnymi środkami Kamieniec Podolski, zajęty przez Turków, i że dokona tego przed koronacją. [...]

Ksiądz de Châteauneuf, przybywając do Polski, zastał tu już królewicza Jakuba pogodzonego z królową matką, a księdza de Polignac perorującego przeciwko niej i jej stronnictwu, nie licząc się z niczym, gdyż zawiedziona w nadziejach co do synów, związała się z cesarzem, ten zaś z braku pieniędzy porzucił księcia Lotaryńskiego i popierał otwarcie elektora saskiego, jedynego już teraz rywala księcia Conti. Elektor saski wyrzekł się religii protestanckiej na ręce księcia Sachsen-Naumburg, biskupa Raab, namiętnie przywiązanego do Austrii. Obiecał dwanaście milionów, utrzymanie wielu wojsk, zwłaszcza piechoty, najpotrzebniejszej dla odzyskania Kamieńca, następnie zobowiązał się przyłączyć do Polski Śląsk oraz uzyskać na to zgodę cesarza za cenę odstąpienia mu pewnych ziem saskich. Zapewnił też sobie poparcie Moskwy i spokój ze strony władców skandynawskich.

Źródło F
Traktat tzw. Loewenwolda z 1732/1733 roku

[Trzy mocarstwa postanowiły] użyć wszelkich środków zgodnych z polską konstytucją, aby na elekcji wybrano króla, który byłby w stanie utrzymać pokój i dobre stosunki z sąsiadującymi państwami; doświadczenie wykazało, że francuska partia w Polsce wznieca ciągle niepokoje przeciw cesarzowi i królowi pruskiemu, a równocześnie intrygami w Konstantynopolu zagraża Rosji [...].

W Polsce może powstać stronnictwo popierające Stanisława i podburzające do czynów bezprawnych i przeciwnych postanowieniom Rzeczypospolitej [na mocy konstytucji sejmowych Leszczyński został ogłoszony banitą, a co za tym idzie nie mógł piastować urzędów], sojusznicy przeto zobowiązują się w czasie elekcji wystawić na polskich granicach armie, nie w celu narzucenia wyboru siłą orężną, lecz aby ochraniać polską wolność od wszelkiego skrępowania ze strony państw postronnych.

Źródło G
Ustawa rządowa z dn. 3 maja 1791 r.

Tron polski elekcyjnym przez familie mieć na zawsze chcemy i stanowimy. Doznane klęski bezkrólewiów, periodycznie rząd wywracających, powinność ubezpieczenia losu każdego mieszkańca ziemi polskiej i zamknięcia na zawsze drogi wpływom mocarstw zagranicznych, pamięć świetności i szczęścia ojczyzny naszej za czasów familii ciągle panujących, potrzeba odwrócenia od ambicji tronu obcych i możnych Polaków, zwrócenia do jednomyślnego wolności narodowej pielęgnowania, wskazały roztropności naszej oddanie tronu polskiego prawem następstwa. Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy Saski w Polsce królować będzie. Dynastia przyszłych królów polskich zacznie się na osobie Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora Saskiego, którego sukcesorom de lumbis[prawym następcom, następcom z prawego łoża] z płci męskiej tron polski przeznaczamy. Najstarszy syn króla panującego po ojcu na tron następować ma.

Źródła informacji w arkuszu egzaminacyjnym cyt. za:
1. Artykuły henrykowskie, opracował Z. Kaczmarczyk, Poznań 1946,
2. Cegielski T., Zielińska K., Historia. Podręcznik dla 2 klasy liceum ogólnokształcącego, Warszawa 1993,
3. Gierowski J., Polska w latach 1572-1795, Kraków 2000,
4. Link-Lenczewski A., Rzeczpospolita na rozdrożu 1696-1763, Kraków 1994,
5. Sczaniecki M., Wybór źródeł do historii państwa i prawa w dobie nowożytnej, cz. I, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego 1987,
6. Teksty źródłowe do nauki historii w szkole średniej, zeszyt 33, Kraków 1928;

ARKUSZ ODPOWIEDZI

Zapoznaj się z materiałami źródłowymi. Odpowiedz na wszystkie pytania.

Na podstawie źródła A:

Zadanie 25. *(1 pkt)*

Nazwij sposób powoływania władców na tron polski po 1573 roku.

.....

Zadanie 26. *(2 pkt)*

Napisz, jak mogła postąpić szlachta w przypadku nieprzestrzegania przez króla prawa.

.....

.....

.....

Porównaj informacje zawarte w źródłach B i C, a następnie:

Zadanie 27. *(2 pkt)*

Wypisz dwie najważniejsze informacje widoczne na ilustracjach.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28. *(2 pkt)*

Podaj nazwę budynku widocznego na ilustracji (źródło C) i napisz jaką pełnił funkcję.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 29. *(6 pkt)*
Opisz procedurę wyboru króla.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła D odpowiedz na następujące pytania:

Zadanie 30. *(1 pkt)*
O śmierci, którego władcy pisze markiza?

.....

Zadanie 31. *(1 pkt)*
Z jakim wydarzeniem zbiegła się jego śmierć?

.....

.....

Zadanie 32. *(1 pkt)*
Kto według autorki listu ma szansę zostać królem?

.....

Zadanie 33. *(2 pkt)*
Wymień dwa argumenty przemawiające za tą kandydaturą.

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła E:

Zadanie 34. *(4 pkt)*
Wskaż, którzy z kandydatów mieli największe szanse na wybór. Uzasadnij swoją decyzję.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 35. *(1 pkt)*
Podaj, kogo popierało dawne stronnictwo Jakuba Sobieskiego.

.....

.....

Zadanie 36. *(3 pkt)*

Jakich sfer życia dotyczyły obietnice składane przez pretendentów do tronu polskiego?

Wymień co najmniej trzy.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Na podstawie źródła F:

Zadanie 37. *(1 pkt)*

Napisz, jakie państwa zawarły traktat Loewenwolda.

.....

.....

.....

Zadanie 38. *(2 pkt)*

Wyjaśnij, na czym polegała wspólnota interesów tych państw.

.....

.....

.....

Zadanie 39. *(1 pkt)*
Podaj uzasadnienie zawarcia tego traktatu.

.....

.....

Na podstawie źródła G:

Zadanie 40. *(2 pkt)*
Napisz, jaką decyzję w sprawie obsady tronu polskiego zawierała Konstytucja 3 maja.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 41. *(2 pkt)*
Zacytuj fragment świadczący o odstępstwie od przyjętej zasady.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 42. *(2 pkt)*
Wyjaśnij, na czym polegało to odstępstwo.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 43. *(4 pkt)*

Na podstawie wszystkich tekstów wymień co najmniej cztery negatywne skutki wyboru króla wg sposobu ustalonego w 1573 roku.

1. .....

   .....

2. .....

   .....

3. .....

   .....

4. .....

   .....

BRUDNOPIS